

**Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
Správa slovenských jaskýň, Liptovský Mikuláš**

**PROGRAM ZÁCHRANY
Jaskyňa Muráň 1**

Spracoval: Pavol Staník, Ing. Peter Gažík

Liptovský Mikuláš, 2016

1. Súčasný stav prírodnej pamiatky

1.1. Vyhodnotenie doterajšej ochrany chráneného územia

1.1.1. Východiskové údaje

a) Základné údaje

Podľa § 24 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (ďalej len „zákon“) sú všetky jaskyne na území Slovenska prírodné pamiatky. V jaskyniach platia osobitné zákazové ustanovenia, ktoré určuje § 24 ods. 4 a 5 zákona. Všetky jaskyne sú podľa Ústavy Slovenskej republiky vo vlastníctve štátu a Štátna ochrana prírody, Správa slovenských jaskýň ako odborná organizácia Ministerstva životného prostredia SR zabezpečuje starostlivosť a ochranu jaskýň na celom území Slovenskej republiky.

Jaskyňa Muráň 1 (Rcis 5792) sa nachádza v geomorfologickom celku Veľká Fatra, v podcelku Bralná Fatra, v katastrálnom území obce Blatnica. Vchod je situovaný východne od obce Blatnica pod bralnými stenami Muráňa v nadmorskej výške 1050 m. Ide o významnú fluviokrasovo-koróznú jaskyňu s dĺžkou 82,5 m a deniveláciou 19 m. Lokalita je významná predovšetkým z geomorfologického a paleontologického hľadiska.

Podmienky ochrany

V zmysle § 24 ods. 4 zákona je **zakázaná činnosť** uvedená v bodoch nasledovne:

- a) vstúpiť alebo inak preniknúť do nej; zákaz sa nevzťahuje na vstup alebo iný prienik v súvislosti s výkonom štátneho dozoru alebo inej kontrolnej činnosti, s výkonom činnosti spojenej so zabezpečovaním odbornej starostlivosti o jaskyňu a jej ekosystémy, ak túto činnosť vykonáva alebo obstaráva organizácia ochrany prírody, na vstup do sprístupnenej jaskyne podľa odseku 15 a na vstup do verejnosti voľne prístupnej jaskyne podľa odseku 18,
- b) poškodzovať a ničiť chemickú a mechanickú výplň jaskyne, biotopy živočíchov a ostatné zložky a prvky jaskynného ekosystému,
- c) zbierať nerasty a skameneliny, archeologické nálezy, paleontologické nálezy a ich časti, chytať alebo usmrtiť živočíchov,
- d) vykonávať činnosť meniacu stav vodných tokov, jazier a miest presakovania zrážkových vôd,
- e) vykonávať technické geologické práce, banskú činnosť a činnosť vykonávanú banským spôsobom,
- f) skladovať alebo vyrábať priemyselné výrobky, poľnohospodárske produkty a iné materiály,
- g) táboriť, bivakovať alebo zakladať oheň,
- h) vpustiť alebo ustajniť hospodárske zvieratá alebo domáce zvieratá,
- i) organizovať telovýchovné, športové alebo kultúrno-výchovné podujatie, ako aj iné spoločenské podujatie prístupné verejnosti,
- j) znečisťovať podzemné priestory,
- k) rušiť pokoj a ticho,
- l) umiestniť stavbu,
- m) umiestniť reklamné alebo propagačné zariadenie, informačnú tabuľu neslúžiacu na ochranu jaskyne alebo robiť reklamu na vstup do neprístupnej jaskyne.

- V zmysle § 24 ods. 5 zákona v jaskyni sa **súhlas** orgánu ochrany prírody vyžaduje na:
- a) zriadenie výskumnej stacionárnej stanice alebo výskumnej plochy,
  - b) sprístupnenie a prevádzkovanie jaskyne alebo jej časti na kultúrno-výchovné účely, liečebné účely a na iné verejné sprístupnenie (ďalej len „sprístupnenie jaskyne“),
  - c) vykonávanie prípravy alebo výcviku a s nimi súvisiacich činností ozbrojenými zbraňami, ozbrojenými silami, v oblasti civilnej ochrany, Hasičským a záchranným zborom, alebo zložkami integrovaného záchranného systému,
  - d) inštaláciu alebo použitie zariadenia na svetelné a hlukové efekty, najmä na ohňostroj, laserové zariadenie, intenzívny svetelný zdroj, reprodukovateľnú hudbu,
  - e) nakrúcanie filmu.

Výnimky z podmienok ochrany:

Speleoklub Turiec má platné rozhodnutie KÚŽP Žilina č. 2010/00740/Kr zo dňa 24. 6. 2010 na speleologickú činnosť v Priepasti pod Ostrou a jej okolí. Platnosť výnimky predĺžil OÚ Žilina – Odbor starostlivosti o životné prostredie do 31. 12. 2020.

b) Charakteristika prírodných hodnôt

Z geologického hľadiska je širšie okolie budované horninami hronika, ktoré tu vystupujú vo forme čiastkových príkrovov, a to necpalského a štureckého (kryha Drienku, vrása Tlstej). Litologická výplň je tvorená gutensteinskými vápencami, ramsauskými dolomitmi, wettersteinskými vápencami, wettersteinskými dolomitmi a gaderskými vápencami. Samotná jaskyňa je vytvorená v gaderských vápencoch na výraznej tektonickej poruche 54/72.

Biologické a paleontologické hľadisko: zo sedimentárneho profilu v jaskyni Muráň 1 (M-1) bol vyseparovaný osteologický materiál určený P. Joniakom: v najspodnejšej vrstve P-1-1 *Myotis* sp., vrstva P-1-2 *Microtus* sp., vrstva P-1-3 *Microtus* sp., vrstva P-1-4 *Microtus arvalis/agrestis*. V nadloží vrstvy P-1-4, zo závalu, bola odobraná vzorka kostí určená ako: *Chionomys nivalis*, *Microtus oeconomus*, *Microtus arvalis/agrestis*, *Dicrostonyx torquatus*, *Arvicola* sp., *Lepus europaeus*, *Mustela* sp. Na základe zisteného spoločenstva bol vek stanovený na hranicu pleistocén (vislan) / holocén. Podľa názoru J. Obucha, vzorka zo sedimentárneho profilu je jasne pleistocénna a súvisí aj s výskytom jaskynného medveďa na tejto lokalite.

Ďalšie vzorky osteologického materiálu z tejto jaskyne odobral J. Obuch, ktorý z nich určil 2 ex. *Myotis myotis*, 16 ex. *Myotis bechsteinii*, 2 ex. *Myotis brandtii*, 2 ex. *Plecotus auritus*, všetky s výskytom v holocéne. Po jednom kuse boli prítomné pleistocénne druhy *Chionomys nivalis* (lebka), *Lagopus lagopus* (humerus) a *Lagopus mutus* (tarsometatarsus).

Pri objavných prácach v jaskyni Muráň 1 (M-1) sa našli aj pomerne bohaté osteologické zvyšky prislúchajúce druhu *Ursus spelaeus* (určil A. Bendík). Do vstupného portálu zasahuje z vnútorných priestorov jaskyne mohutný zával, v ktorom sa sporadicky už pri prvotných prácach začali objavovať kosti, ktoré boli vo väčšej miere mechanicky poškodené. V súčasnom stave výskumu však nie je možné určiť, z ktorého priestoru jaskyne sa hromadili kosti nájdené v závale. Nálezy pokračovali až do novoobjavených priestorov (pomerne veľká sieň). Stav zachovania kostí sa odlišoval, poškodené boli hlavne veľké kosti končatín a lebky, menej boli poškodené kosti chodidiel a zuby. V samotnej objavenej sieni boli doteraz identifikované dve miesta výskytu kostí medveďov jaskynných, ktoré vykazujú ich umiestnenie v pozícii *in situ*, resp. boli minimálne

premiestnené. Pod zníženým stropom bol identifikovaný jeden dospelý jedinec a dve mláďatá (cca 6-mesačné), pri predpokladanom pokračovaní sa odkrýva kostra druhého dospelého jedinca. Celkovo bolo pri prieskumných prácach identifikovaných viac ako 300 kostí prislúchajúcich minimálne siedmim jedincom (rátané podľa nájdených lebiek a sánok). Okrem lebiek a sánok sa našli zachované kosti predných aj zadných chodidiel, kosti končatín, stavce, kosti panvy, ojedinelé úlomky lopatiek, väčší počet zubov a pazúrových lôžok, výnimočný je nález penisovej kosti.

V jaskyni zimuje približne 15 jedincov netopiera veľkého (*Myotis myotis*).

Krasová výzdoba: priestory sú bohaté hlavne na plastické sintre, ktoré pokrývajú podstatnú časť stien jaskyne v hrúbke do 10 cm. V menšej miere sa vyskytujú brká a sintrové náteky.

1.1.2. Časový prehľad vykonaných opatrení

Rozmerný vchod známy od nepamäti na konci jaskyne uzatváral rozsiahly zával z povrchu. Speleologickým prieskumom sa podarilo v roku 2012 prekonať zával a objaviť dnes známe priestory. Prieskumom sa podarilo odкрыť aj druhý vchod vo vedľajšom skalnom žľabe. Osteologický výskum drobných stavovcov vykonali P. Joniak a J. Obuch (2014). Paleontologický výskum v jaskyni realizuje aj A. Bendík od roku 2012. Podrobný biospeleologický a chiropterologický výskum zatiaľ nebol v jaskyni realizovaný.

1.1.3. Zhodnotenie súčasného stavu

Jaskyňa Muráň 1 je novoobjavená krasová lokalita s perspektívou pokračovania. Priestory jaskyne, sintrová výzdoba ako aj jej celý ekosystém sa nachádza v pomerne stabilnom stave. Jaskyňa je významná predovšetkým výskytom kostí jaskynných medved'ov v polohe in situ.

1.2. Faktory a príčiny ohrozenia chráneného územia

Počas prieskumu vstupného závalu bolo vybudované v závale 8 m dlhé drevené paženie. V súčasnosti je paženie už značne poškodené a hrozí zasypanie jaskyne. Vchod č. 2 je situovaný na okraji sutinového kužľa v blízkom skalnom žľabe. Tento vchod je v súčasnosti taktiež zabezpečený dreveným pažením v zlom stave. Z dôvodu, že je jaskyňa voľne otvorená, hrozí vykrádanie paleontologického materiálu, poškodenie sintrovej výzdoby, nebezpečenstvo úrazu a zasypanie jaskyne.

1.3. Zhodnotenie vzťahu k územno-plánovacej dokumentácii regiónu a k dotknutým obciam

Územno-plánovacia dokumentácia pre obec Blatnica nie je v rozpore s predkladaným programom záchrany.

2. Opatrenia na odstránenie príčin ohrozenia

2.1. V oblasti legislatívy

V súčasnosti nie je potrebná legislatívna úprava opatrení realizovaných v chránenom území.

2.2. V oblasti praktickej starostlivosti

V súčasnosti je jaskyňa voľne otvorená a dochádza k vstupu nepovolaných osôb do jej priestorov, ktoré môžu nenávratne poškodiť významné paleontologické nálezisko, ako aj celý ekosystém jaskyne. Vzhľadom na poškodenú výdrevu, stabilizujúcu voľné skaly, hrozí nebezpečenstvo zrútenia závalu a tým znemožnenie ďalšieho výskumu v jaskyni. Navrhujeme inštaláciu uzáveru vo vchode č. 2 a zasypanie a zamurovanie vchodu č. 1.

2.3. V oblasti monitoringu

Po vykonaných opatreniach zo strany Správy slovenských jaskýň, a to najmä v oblasti praktickej starostlivosti a monitoringu je predpoklad, že v budúcnosti dôjde k zlepšeniu ochrany podzemných priestorov jaskyne Muráň 1. Navrhujeme v dvojročnom trvaní monitorovať jaskyňu 1-krát mesačne dvomi členmi speleologickej strážnej služby so zreteľom na stav uzáveru.

2.4. V oblasti výchovy a spolupráce s verejnosťou

Je potrebné oboznámiť verejnosť o hodnotách a zraniteľnosti tejto jaskyne. Túto činnosť môžu vykonávať odborní pracovníci Štátnej ochrany prírody ako aj členovia speleologickej strážnej služby.

2.5. Harmonogram opatrení (termíny, náklady a zodpovednosť za realizáciu)

Lokalita č.:	Názov:	Typ opatrenia:	Finančná čiastka (bez DPH) a zdroj:	Rok realizácie:	Zodpovedná organizácia:	Poznámka:
1	Muráň 1 (Veľká Fatra)	1.Výroba a inštalácia uzáveru vo vchode jaskyne a zabezpečenie vstupnej šachty proti zavaleniu a zamurovanie starého vchodu jaskyne.	5200,- €	2017-2018	ŠOP SR-SSJ	

		2. Monitorovanie jaskyne a stavu uzáveru speleologickou strážnou službou	1200,- € (600€/rok/2 strážcovia)	2017-2018	ŠOP SR-SSJ	Monitoring zabezpečený členmi speleologickej strážnej služby
--	--	--	-------------------------------------	-----------	------------	--

3. Záverečné údaje

3.1. Použité podklady a zdroje informácií

Archív SMOPAJ Liptovský Mikuláš
 Súkromný archív Speleo Turiec
 Zákon o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z.

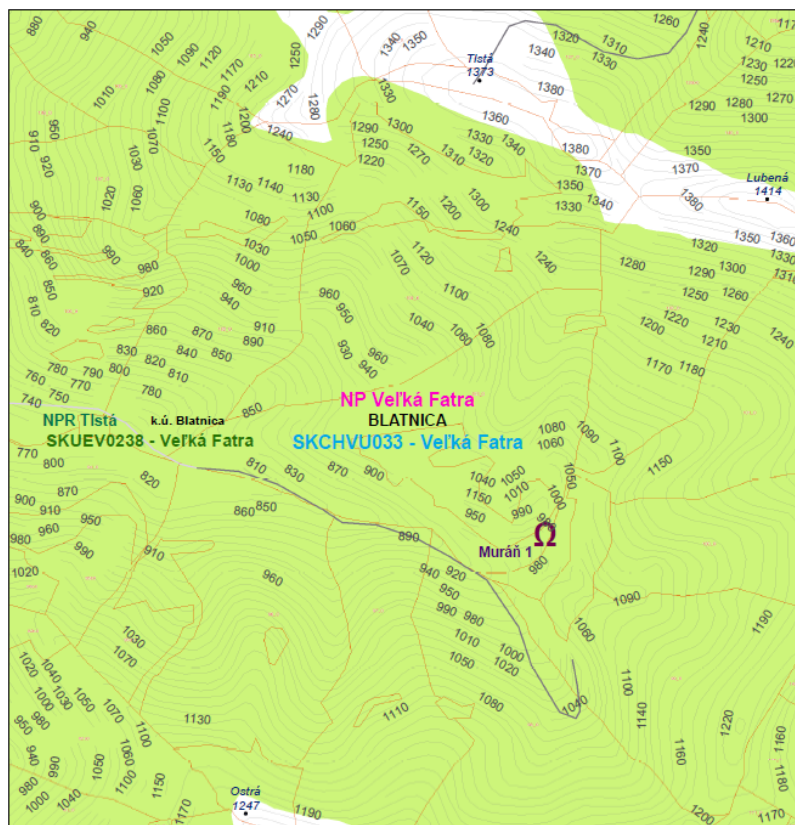
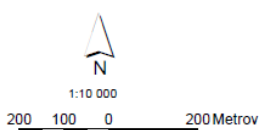
4. Prílohy

4.1. Mapa priestorového rozčlenenia chráneného územia s lokalizáciou navrhovaných zásahov podľa katastrálnych a lesníckych máp

Mapa lokalizácie prírodnej pamiatky Muráň 1

Legenda

- Jaskyne
- MCHU
- Natura 2000 CHVU
- Natura 2000 UEV
- národný park
- Jednotky priestorového rozčlenenia lesa
- ku

LHC Blatnica

Mapový podklad: GKÚ Bratislava, NLC Zvolen

4.2. Prehľad foriem vlastníctva podľa druhov pozemkov

Jaskyne sú vo vlastníctve Slovenskej republiky a spravuje ich Štátna ochrana prírody, Správa slovenských jaskýň v Liptovskom Mikuláši. Vchod do jaskyne Muráň 1 sa nachádza v katastrálnom území Blatnica, na pozemku parcelné číslo 1118 KN registra "C", druh pozemku - lesné pozemky, list vlastníctva číslo 97, vlastník Slovenská republika, správca Lesy Slovenskej republiky, š.p., námestie SNP 8, Banská Bystrica.

